

Першопроходець світової трансплантології

Минуло 130 р. від дня народження Юрія Вороного, вченого, лікаря, хірурга-новатора, доктора медицини, професора, філософа, учасника бою під Крутами, борця за незалежність України у XX ст. Він працював над проблемою пригоєння тканин та органів і здійснив першу в світі кадаверну трансплантацію — пересадку органа від померлого до живого реципієнта. Вчений довів можливість у клінічних умовах пересаджувати не тільки шматочки тканин, а й цілі органи живій людині, спростувавши теорію про так звану трупну отруту.

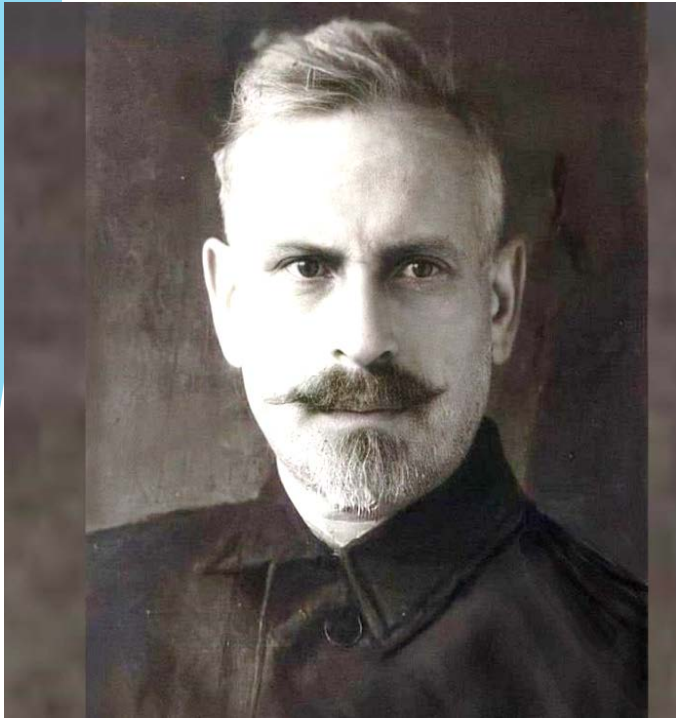

Фото з архіву онуки Ю. Вороного
М. Вороної-Косенко

Життя та діяльність Вороного припали на три війни, революцію, період сталінських репресій. Його ім'я маловідоме в медичних колах і серед пересічних громадян. В епоху визначних успіхів трансплантології фундаментальні дослідження вченого, наведені в публікаціях, лекціях та публічних виступах і в наш час не втратили свого визначного значення. В фонді Наукової бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова зберігаються прижиттєві публікації Вороного та монографії і статті з його біографією, які написали послідовники медика.

Ю. Вороний (крайній зліва в середньому ряду).
Херсонський медичний інститут

Юрій Юрійович Вороний

Вороний Юрій Юрійович народився 9(21) серпня в м. Журавка Пирятинського повіту Полтавської губернії (нині Варварського р-ну Чернігівської обл.) в давній козацькій родині вченого, професора математики Варшавського університету Георгія-Юрія Вороного. Вчився у Прилуцький гімназії та на медичному факультеті Київського університету Св. Володимира. Вибір Юрієм професії хірурга значною мірою зумовлений смертю батька в 41 р. від жовчно-кам'яної хвороби та неспроможністю тодішньої медицини врятувати його. В роки Першої світової війни, як студент-медик, працював у перев'язувальному загоні Червоного Хреста. Під час воєнних дій 1918–1920 рр. був у загонах армії УНР, брав участь в боях під Крутами, воював у військах С. Петлюри.

У 1921 р. Вороний закінчив Київську медичну академію і став працювати аспірантом кафедри хірургії під керівництвом проф. М. М. Волковича, далі продовжував роботу у проф. Є. Г. Черняхівського, з клініки якого опублікував свою першу наукову роботу «До питання про природжені лімфангіоми шиї».

В 1926 р. його призначили асистентом Харківського медичного інституту, де Вороний працював під керівництвом проф. В. Шамова. Окрім хірургічної діяльності активно займався науковими експериментами. Адже в той час у Харкові проводилися інтенсивні дослідження з питань трансплантології, зокрема, із проблем переливання трупної крові. У 1931–1934 рр. Вороний працював в Херсоні головним лікарем міської лікарні, директором і професором хірургії виробничого медичного інституту та ст. науковим співробітником філії Всеукраїнського інституту невідкладної хірургії та переливання крові.

Юрій Вороний – студент Київського ун-ту. 1914 р. Під студентською формою видно вишиту сорочку; Юрій від самого малечку носив вишиванку, вдягаючи її навіть під військову форму

Фронтове посвідчення студента-медика Юрія Вороного (засвідчене 30.12.1915)

Ю. Вороний. 1930 р.

У Херсоні Вороний зробив багато складних операцій, виконав перше в цьому регіоні переливання крові, прооперував хворого з ножовим пораненням перикарда.

Наприкінці 1935 р. йому було присуджено ступінь кандидата медичних наук без захисту дисертації і 1936 р. призначено завідувачем кафедри хірургії Харківського стоматологічного інституту. Того самого року Юрія Юрійовича обрали членом правління товариства хірургів Харкова та секретарем Всесоюзного з'їзду хірургів.

1941-й рік. Після евакуації інститутів з Харкова, Вороний працював у 12-й лікарні на Холодній горі до її спалення в 1942 р. Саме тут він зробив унікальну операцію, пришивши дівчині майже повністю відірвану вибухом снаряда праву руку. Через роки хірурга розшукає лист врятованої ним пацієнтки Н. І. Дижевської зі словами: «Пишу Вашою правою рукою...».

У 1942 р. в лікарні с. Нова Водолага Вороний рятував і переховував від гестапівців під виглядом «тифозних» хворих поранених бійців і командирів 13-ої кавалерійської дивізії.

В 1943 р. професора було заарештовано і вивезено за кордон. Його утримували в пересувному лазареті. Виконував важку чорну роботу, доводилось проводити складні операції, від яких відмовлялися німецькі хірурги.

Лише в Житомирі Вороному пощастило втекти до партизан і згодом вийти в розпорядження радянських військ і повернутися до міста. У Житомирі Вороний працював завідувачем урологічного відділення міської та обласної лікарень.

Був головним хірургом евакошпиталю, шпиталю інвалідів та виконував обов'язки обласних уролога і травматолога.

У травні 1950 р. Вороного було переведено до Києва до Інституту експериментальної біології і патології ім. О. О. Богомольця на завідування відділенням експериментальної хірургії.

У 1952 р. Вороний захистив дисертацію на ступінь доктора медичних наук. Вона була присвячена темі патогенезу та терапії травматичного шоку і йшла, як і більша частина його наукових праць, під грифом «секретно». Основу дисертації склали матеріали експериментальних досліджень у цій галузі, які Вороний вів протягом 1925-1951 рр.

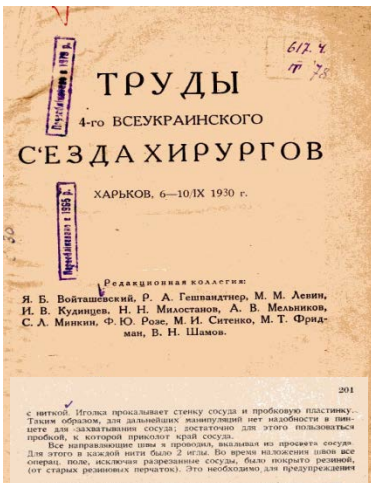
В 1953 р. очолив Київський науково-дослідний інститут переливання крові та невідкладної хірургії. Помер Юрій Юрійович 13 травня 1961 р. на 66-му році життя від серцевого нападу по дорозі з роботи. Похований на Байковому цвинтарі біля могили Грушевського.

Основні напрями наукової діяльності Ю. Ю. Вороного:

приживлення пересаджених тканин і органів та зміни у зв'язку з тим імунної реактивності; консервація органів і тканин; травматичний шок; білкові кровозамінники, питання роботи центральної нервової системи під час трансплантації.

В «Працях Всеукраїнського інституту невідкладної хірургії і переливання крові» (Дніпро, 1934) надруковано статтю Вороного «До питання про блокаду ретикуло-ендотеліального апарату у людини при деяких формах отруєння сулемою та про вільну пересадку цілої нирки, взятої від трупа, як метод лікування анурії при цьому отруєнні».

Операцію було проведено 3 квітня 1933 р. в Богоугодній лікарні Харкова. Хворий 26 р. пересадили нирку 60-р. реципієнта, який загинув від перелому основи черепа. Нирку взяли через 6 годин після смерті, а пересадили її на судини стегна з виведенням культі сечоводу на шкіру. Вороний розглядав трансплантацію як тимчасову замісну дію, яка потрібна до моменту відновлення функції власних нирок, які були уражені сулемою. Хвора прожила 2 дні й померла, але в першу добу після операції пересаджена нирка давала сечовипускання, що призвело, хоч і до короткочасного, але поліпшення стану хворої. Препарат пересадженої нирки й досі зберігається на кафедрі патологічної анатомії Харківського національного медичного університету. Фото зі ст. 230,231 : схема операції, шви вен та артерій

На 4-му Всеукраїнському з'їзді хірургів», якій відбувся у Харкові у 1930 р., Ю. Ю. Вороний продемонстрував собаку з пересадженою за допомогою судинного шва ниркою під шкіру шії. Гомотрансплантація нирки стала результатом багаторічного наполегливого наукового та практичного пошуку, розробки та вдосконалення новітніх хірургічних методик, перевірки досягнутого в експерименті та, звичайно, вищої особистої хірургічної майстерності

Рис. 1. Пересажені нирки на шийні судини 6-міс. після операції. В монотомічно-катетері.

приспосаблив до цієї роботи. С. Бель, рідко використовували, катетеризували нирку, після чого, катетер, не витягуючи, залишали в нирці. Після закінчення експерименту нирку, вмонтовану в шийні судини, витягували з шийної судини, як це описано Едінгсом. Дина, експерименту, нирку витягували з шийної судини, як це описано Едінгсом. Дина, експерименту, нирку витягували з шийної судини, як це описано Едінгсом.

В післяопераційний період. Катетеризація шийних судин після операції. С. 3-го шийні судини ставали виділяти катетер. Ця нирка в пересадженій нирці. Катетеризація шийних судин після операції. С. 3-го шийні судини ставали виділяти катетер. Ця нирка в пересадженій нирці.

На фото показано собаку з катетером у сечоводі через 6 міс. після операції

«Чим більше зроблено, тим ширше треба розгортати працю»

Ю. Ю. Вороний

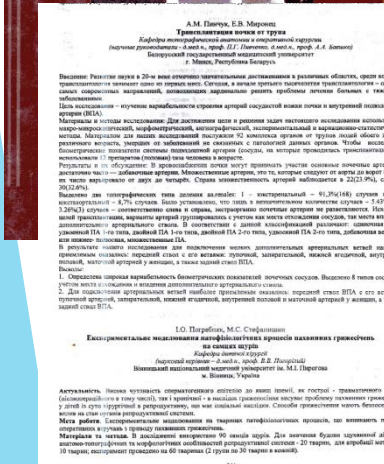
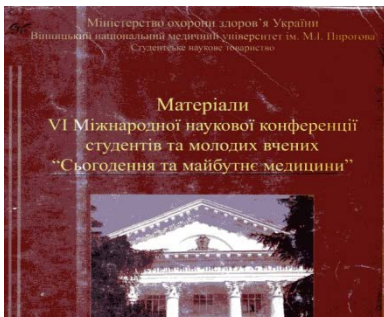
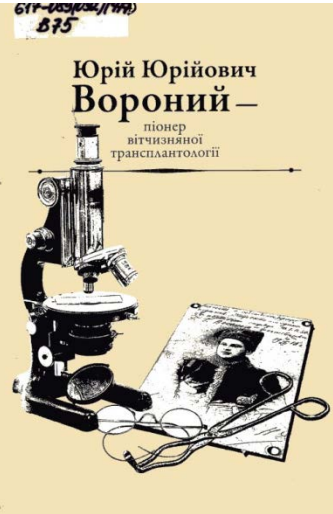
Ліворуч – монографія з фонду бібліотеки, яка висвітлює наукову діяльність і розповідає про життєвий шлях хірурга. До збірника ввійшли статті Вороного, надруковані в 20-50 рр. XX ст. в різних періодичних медичних виданнях, які зараз становлять бібліографічну рідкість та перелік його наукових праць. Далі у виданні вміщено зібрання особистих і службових документів Вороного, декілька біографічних статей і фотографій. Сюди ж включено факсиміле листа-подяки Н. І. Діжевської, публікацію з «Медичної газети» за 1965 р. про долю Вороного під час фашистської окупації та спогади самого хірурга про той період і 2 статті херсонського лікаря-краєзнавця Г. І. Зубріса, основані на біографічному матеріалі.

Вивчення історії трансплантології є важливим в історичному і науково-практичному аспектах. Дослідження не припиняються. В «Матеріалах VI Міжнародної наукової конференції студентів та молодих вчених» під назвою «Сьогодення та майбутнє медицини» (Вінниця, 2009) було надруковано доповідь білоруських вчених А. М. Пінчука і Є. В. Міронця «Трансплантація почки от трупа». Метою дослідження було вивчення варіабельності будови артерій судинної ніжки нирки та внутрішньої клубової артерії.

Меморіальна дошка
Ю. Ю. Вороному
в Харкові

Здобутки геніального хірурга в радянські часи замовчували. В сучасній Україні на честь Вороного були названі вулиці у Херсоні та Житомирі. Також встановили пам'ятні дошки у Харкові та Херсоні. Але найкращим пам'ятником Вороному є тисячі врятованих людських життів у всьому світі, які стали можливими в тому числі завдяки його дослідженням і тому, що він поклав початок пересадці нирок.

Список використаної літератури:

1. Вороний Юрій Георгійович. Лікар-хірург, доктор медичних наук, професор-новатор, учасник національно-визвольної боротьби // Українські лікарі : біобібліогр. довід. / Я. Ганіткевич, П. Пундій. – Львів, 2008. – Кн. 3. Учасники національно-визвольної боротьби й українського державотворення, репресовані та реабілітовані лікарі України. – С. 40-42.
2. Ганіткевич Ярослав. Історія української медицини в датах та іменах / Я. Ганіткевич. – Львів, 2004. – С. 67, 102, 111, 119, 153, 267.
3. Дземан М. І. Терниста доля українських лікарів. Покоління втрачених можливостей: брати Юрій та Олександр Вороні (ч. 1) / М. І. Дземан // Практикуючий лікар. – 2013. – № 1. – С. 94-100.
4. Кейсевич Л. В. К пятидесятилетию первой в мире клинической аллотрансплантации жизненно важного органа [про першу в світі операцію з трансплантації нирки людині, яку провів Ю. Вороний у 1933 р.] / Л. В. Кейсевич // Клиническая хирургия. – 1983. – № 3. – С. 53-55.
5. Сьогодення та майбутнє медицини : матеріали VI Міжнар. наук. конф. студентів та молодих вчених, 9-10 квіт. 2009 р. / гол. ред. В. М. Мороз, ред.: В. В. Петрушенко, І. М. Макарчук. – Вінниця, 2009 – С. 244.
6. Труды Всеукраинского ин-та неотложной хирургии и переливания крови. Вып. 1. – Днепропетровск, 1934. – С. 221-233.
7. Труды 4-го Всеукраинского съезда хирургов, Харьков, 6-10. 9. 1930 г. – Днепропетровск, 1931. – С. 200-203.
8. Юрій Юрійович Вороний – піонер вітчизняної трансплантології / за заг. ред. В. М. Лісового. – Харків, 2011. – 295 с.